

ISTRAŽIVANJA IZ IRMO: ŠTO JE ČLANSTVO U EUROPSKOJ UNIJI DONIJELO HRVATSKOJ?

Dr. sc. Višnja Samardžija i dr. sc. Sanja Tišma

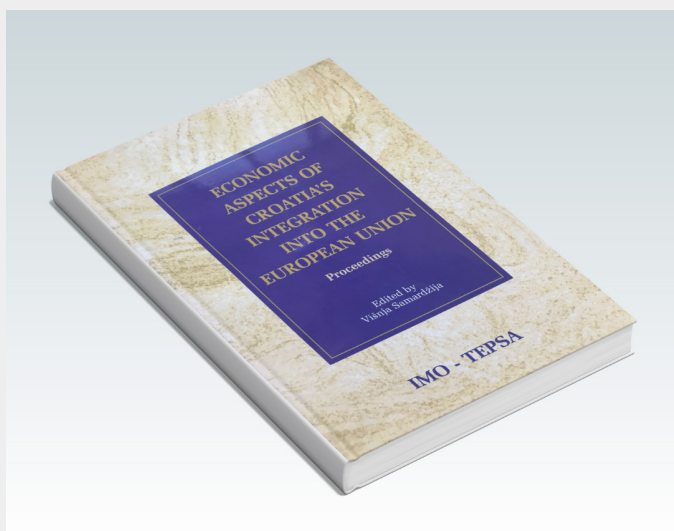
Uvod

Članstvo u Europskoj uniji davno je zacrtano kao dugoročni cilj Hrvatske čije je ostvarenje podrazumijevalo duboke promjene usmjerene prema boljem funkcioniranju društva u cjelini. Tijekom priprema i nakon ulaska u članstvo Europske unije otvarala su se brojna pitanja od kojih su najvažnija ona vezana uz neposredne posljedice članstva na svakodnevni život građana, europsku budućnost Hrvatske te u konačnici budućnost same Europske unije. Na tu temu su u IRMO-u objavljeni brojni radovi, među kojima izdvajamo četiri knjige koje obilježavaju četiri razdoblja, od rane faze priprema za približavanje Europskoj uniji, razdoblja pred referendum o pristupanju, te konačno nakon pet i deset godina članstva Hrvatske u EU. Spomenute publikacije rezultat su rada više autora, a ocrtavaju pristup Hrvatske integriranju u Europsku uniju od ranih početaka tijekom predpristupnog razdoblja, procjene prednosti i izazova članstva te razvoj i funkcioniranje europskih politika.

IRMO publikacije: predpristupno razdoblje, uoči referenduma o članstvu u Europskoj uniji, nakon prvih pet odnosno deset godina članstva

1. Procjene učinaka tijekom predpristupnog razdoblja

Rad na istraživanju prednosti i izazova članstva u EU u tadašnjem Institutu za međunarodne odnose (IMO) započeo je početkom 90-ih godina prošlog stoljeća. Taj je rad rezultirao prvom institutskom knjigom na ovu temu. Riječ je o zajedničkoj publikaciji IMO-a i TEPSA-e (Trans European Policy Studies Association) iz Bruxellesa, pod nazivom „*Economic Aspects of Croatia's Integration into the European Union*“. Knjiga predstavlja zbornik radova s konferencije održane pod istim nazivom u Zagrebu u prosincu 1996., a uredila ju je Višnja Samardžija (1997.). Konferencija i knjiga bile su početni korak za daljnju suradnju IMO-a i TEPSA-e i u konačnici su doprinijeli primanju Instituta u članstvo TEPSA-e, što je otvorilo nove mogućnosti umrežavanja na transeuropskoj razini te sudjelovanja u brojnim konferencijama i značajnim projektima koje financira Europska unija.

Prvo od tri poglavlja objavljena u knjizi predstavlja jednu od prvih preliminarnih procjena učinaka integriranja u EU na hrvatsko gospodarstvo. To „pionirsko“ istraživanje proveli su istraživači IMO-a u suradnji s ekspertima iz Hrvatske, a temelji se na pretpostavci da će (tada još budući) sporazum o pridruživanju, koji je tek trebao regulirati odnose Hrvatske s EU-om, dovesti do višeg stupnja integracije¹.

1 Treba napomenuti da ova analiza izrađena osam godina prije nego što je SSP stupio na snagu pa tako treba shvatiti i nalaze. Naime, Republika Hrvatska potpisala je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s EU 29. listopada 2001. godine, nakon čega je započeo je proces ratifikacije te je Sporazum stupio na snagu 1. veljače 2005. godine.

Analiza je usmjerena na početne promjene koje bi mogle rezultirati iz pridruženog statusa Hrvatske u EU. Obuhvatila je moguće učinke sporazuma na trgovinsku razmjenu između EU i Hrvatske (statički i dinamički efekti), platnu bilancu i fiskalne prihode, a također i procjenu učinaka na odabrane sektore gospodarstva. Glavni zaključci su ukazivali da bi ukupni učinak budućeg sporazuma o pridruženom članstvu između Hrvatske i EU bio u skladu s očekivanjima, ali ne i „spektakularan“. Čak i scenarij s najlošijim ishodom otvorio je mogućnost hrvatskom gospodarstvu za prilagodbu novim uvjetima u tranzicijskom razdoblju, ali uz opasnost rasta vanjskog duga². Imajući u vidu brojne nepoznanice vezano uz budući sporazum, preporuka autora je bila pokretanje kontinuiranog i cjelovitog istraživanja sa sektorskim analizama koje bi osiguralo detaljniji uvid u moguće učinke nakon zaključivanja sporazuma s EU (Jurlin, Mađarević, Šonje, 1997.).

2. Analiza prednosti i izazova članstva uoči referenduma za ulazak Hrvatske u EU

Nakon završetka pregovora i potpisivanja Pristupnog ugovora između RH i EU (9. prosinca 2011.), te uoči održavanja referenduma na kojem su građani Hrvatske trebali iskazati svoj stav o članstvu u Europskoj uniji (22. siječnja 2012.), IMO je, u suradnji s Delegacijom Europske unije u RH, objavio publikaciju pod naslovom „Hrvatska i Europska unija: prednosti i izazovi članstva“ (IMO, 2012.).

2 Procijenjeni učinci očekivanog sporazuma o pridruženom članstvu su ukazivali da bi ukupni porast uvoza temeljem statičkih i dinamičkih efekata iznosio 35% dok bi izvoz porastao za 17,5%. Uz procijenjeni rast BDP-a od 5% tijekom deset godina, na godišnjoj se razini mogao očekivati rast uvoza od 8%, a izvoza 4% (ibidem).

To je bilo turbulentno razdoblje za Europsku uniju, koja je nastojala izaći iz recesije jača i bolje integrirana, čvršćim pravilima odgovornosti i solidarnosti. U tom su pravcu bile usmjerene i reforme EU-a, koje su trebale dopuniti stratešku viziju Europe 2020, usmjerenu prema povećanju konkurentnosti gospodarstva „pametnim, održivim i uključivim rastom“. S druge pak strane, u Hrvatskoj se nakon dugotrajnih pregovara osjećala potreba za jasnim, jednostavnim i argumentiranim obrazloženjima prednosti i izazova članstva u EU na različitim područjima. Na tom je tragu koncipirana publikacija koju je IMO objavio uoči referenduma o članstvu u EU. Ona nije rezultat sveobuhvatne i dubinske znanstvene *cost-benefit* analize, nego je to bio sažet pregled temeljen na brojnim službenim dokumentima, kao što su izvještaji Europske komisije o napretku Hrvatske, Ugovor o pristupanju Hrvatske u EU, pregovaračka stajališta za pojedina poglavlja, podaci Eurostata i DZS i slično, te promišljanja domaćih stručnjaka. Cilj publikacije je bio na sustavan i pristupačan način obrazložiti pozitivne i negativne učinke integriranja na ključnim područjima koji izravno utječu na život građana (Tišma et al., 2012.).

U knjizi se obrazložilo što bi građani, poduzetnici i država u cjelini mogli dobiti ulaskom u EU te se to konfrontiralo s mogućim izazovima i poteškoćama koje je trebalo imati u vidu. Krajnje simplificirani zaključak publikacije bio je da uspješnost članstva u EU u velikoj mjeri ovisi o spremnosti na što bolje korištenje prilika i umanjivanje izazova na koje Hrvatska mora biti pripravna u svakom pojedinom sektoru. Naglasilo se kako je za očekivati da će u razdoblju pridruživanja Hrvatske u Uniju dominirati nepovoljniji gospodarski i razvojni uvjeti u odnosu na one koji su vladali u vrijeme pridruživanja država srednje i istočne Europe, što se i ostvarilo. Analiza brojnih pokazatelja ukazala je kako nije realno očekivati da će hrvatsko gospodarstvo u kratkom roku ostvariti pozitivne sinergijske učinke članstva u EU, dinamičan gospodarski rast te povećanje trgovine i kapitala u mjeri u kojoj su to postigle nove države članice iz prethodnog vala proširenja. Razlog za to bio je spor izlazak Hrvatske iz recesije prvenstveno uslijed slabe provedbe strukturnih reformi. U publikaciji se naglasilo kako će očekivana pozitivna gospodarska kretanja u Hrvatskoj nakon ulaska u EU uvelike ovisiti o uspješnosti nastavka strukturnih reformi, kao i reformi pojedinih sektora te fiskalnoj konsolidaciji, što su u to vrijeme bili ključni zadaci Hrvatske za predstojeće razdoblje.

Za građane je jedna od značajnijih prednosti članstva bila mobilnost, odnosno mogućnost putovanja bez viza u države članice EU-a, kao i zapošljavanja bez radnih dozvola, nakon početnih ograničenja. Daljnja

„prepoznatljiva“ prednost članstva bila je povećani priljev sredstava iz EU fondova (strukturnih, kohezijskih i ostalih fondova), koji je značajno premašio sredstva koja su bila na raspolaganju iz pretpristupnih fondova.

Spomenuta je publikacija imala značajnu ulogu za daljnje komuniciranje s javnošću u razdoblju tada predstojećeg referenduma, vezano uz pozitivne i negativne efekte ulaska u članstvo EU-a. Naglašene su prednosti članstva u smislu bolje uređene i organizirane javne uprave u službi građana te zakonodavstva usklađenog s europskim standardima. Građani su izdvojeni kao najveći dobitnici ulaska u EU. Nasuprot tome, država je bila istovremeno očekivani dobitnik i gubitnik, jer je velikim dijelom ona trebala pokriti „razvojni“ trošak izgradnje institucija i jačanja administrativnih tijela te pripreme za integriranje, uz gubitak prihoda od carina zbog liberalizacije trgovine, te redovite, godišnje uplate iznosa za članstvo u proračun EU-a. Hrvatska je, s druge strane, dobila mogućnost spomenutog povlačenja sredstava iz EU fondova.

U publikaciji su obrazloženi i izazovi koji su se u manjoj ili većoj mjeri očekivali na svakom pojedinom području. Među njima treba izdvojiti one koji su se po intenzitetu u kasnijem razdoblju za građane pokazali kao najjači. Otvaranje unutarnjeg tržišta otvorilo je mogućnost odlaska građana iz Hrvatske na rad u države članice EU-a. To je i predviđeno izazovom mogućeg iseljavanja domaće radne snage (tzv. odljev mozgova), a osobito je pogodilo sektor zdravstva zbog većeg odljeva medicinskih sestara i liječnika iz Hrvatske te populaciju mladih. Sloboda kretanja radne snage jedna je od temeljnih sloboda unutarnjeg tržišta EU-a pa je za to trebalo razviti odgovarajuće *policy* mjere za domaće tržište rada, što je izostalo. Također je došlo do većeg useljavanja stranih radnika migranata iz trećih zemalja, koji su nadomjestili nedostatak domaćih radnika u sektorima kao što je građevinarstvo, trgovina, ugostiteljstvo i turizam. Tu je i dalje prisutna potreba razvoja cjelovite migracijske politike i kvalitetne integracije stranaca, budući da Hrvatska danas u velikoj mjeri ovisi o stranim radnicima. Vezano uz oporezivanje, kao izazov se očekivao porast opće razine cijena zbog većeg poreznog opterećenja, uz mogući nepovoljan utjecaj na životni standard. To se i ostvarilo iz više razloga, među kojima treba spomenuti negativna gospodarska kretanja i inflatorne pritiske unutar EU-a, ali i porast cijena u Hrvatskoj nakon uvođenja eura. Ovdje svakako treba spomenuti i jedno predviđanje koje se kasnije pokazalo promašenim. Naime,

provedena istraživanja nisu ukazivala na mogući nagli porast potražnje za nekretninama nakon pristupanja u EU, budući da su građani Unije već u vrijeme uoči referenduma mogli kupovati nekretnine u Hrvatskoj. Međutim, trendovi nakon ulaska u EU bili su suprotni (Tišma et al, 2012.).

3. *Izazovi provedbe europskih politika nakon pet godina članstva u EU*

Knjiga „Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj“ je objavljena u vrijeme obilježavanja pete godišnjice članstva u EU, kao rezultat ERASMUS+ Jean Monnet projekta potpore institucijama (POLO - Opservatorij politika u Hrvatskoj), koji je proveo IRMO uz potporu Europske komisije. Knjiga je, kao i sam projekt, nastojala dati odgovore na brojna pitanja koja otvara provedba europskih politika u novim državama članicama. Cilj je bio pratiti razvoj politika i inicijativa Europske unije na šest odabranih područja (Europski semestar, konkurentnost, kohezijska politika, zapošljavanje mladih, zaštita okoliša i energetska politika) te kritički analizirati značaj, napredak i izazove njihove provedbe. Na tim je područjima članstvo u EU podrazumijevalo provedbu brojnih reformi u cilju povećanja otpornosti i prilagodljivosti hrvatskog gospodarstva.

Analize politika temelje se u knjizi na zajedničkoj metodologiji i multidisciplinarnom pristupu. Polazna je osnova bila analiza okvira politika Europske unije te komparacija iskustava provedbe u Hrvatskoj i odabranim

novim državama članicama (Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija). Komparativna analiza provedbe europskih politika u novim državama članicama i Hrvatskoj trebala je pridonijeti razumijevanju važnosti tih politika i podizanju svijesti građana i ključnih dionika o nužnosti i neodgodivosti kontinuirane provedbe reformi na *policy* razini. Temeljem provedenih istraživanja razrađene su preporuke kreatorima politika u Hrvatskoj. Autori priloga za knjigu su istraživači iz IRMO-a i vanjski suradnici, a knjigu je uredila Višnja Samardžija.

Nekoliko godina prije pokretanja projekta POLO (2010.), Europska je unija uspostavila stroža pravila ekonomskog upravljanja za prevladavanje negativnih posljedica krize (Europski semestar), utemeljena na jačem makroekonomskom i proračunskom nadzoru i disciplini država članica te praćenju njihovih strukturnih politika. Mehanizam Europskog semestra je kao proces koordinacije socio-ekonomskih politika i zapošljavanja u prvim godinama članstva bio izazov za Hrvatsku da korigira svoje javne politike i usmjeri ih u pravcu bržeg gospodarskog rasta i zapošljavanja. Provedena analiza pokazala je kako je Hrvatska na području javnih financija, posebice smanjivanja proračunskog deficita i upravljanja javnim dugom, u prvim godinama članstva značajno napredovala i relativno brzo izašla iz procedure u slučaju prekomjernog deficita u koju je bila uključena od 2014. - 2017. Proračunski deficit je u 2014. iznosio 5,5% BDP-a, a javni dug je imao jaku tendenciju rasta te je prema procjenama trebao u 2016. dostići 93,9% BDP-a. Uz poštivanje fiskalne discipline i provedbu preporuka, deficit je u 2016. smanjen na 0,8% BDP-a, a javni dug je ostvario padajući trend (Samardžija et al, 2018). Uz puno korištenje prednosti slobodnog kretanja na unutarnjem tržištu i rast vanjskotrgovinske razmjene s EU-om, spomenuti mehanizmi su relativno brzo, praktički dvije godine nakon ulaska u članstvo EU-a, dali poticaj za izlazak Hrvatske iz recesije.

Međutim, na brojnim područjima, dinamika provedbe i dubina reformi u Hrvatskoj nije bila zadovoljavajuća, reforme su se slabo provodile ili su se odgađale. Kao slabe točke hrvatskog gospodarstva identificirane su niska participacija na tržištu rada, visoka stopa nezaposlenosti mladih, fragmentiranost javne uprave, nedovoljno poticajno poslovno okruženje te problemi obrazovnog i zdravstvenog sustava. Strukturne reforme vezane uz pravosuđe, javnu upravu i institucije odvijale su se sporo. Nalazi analiza objavljenih u knjizi ukazali su na stagnaciju Hrvatske u izveznoj konkurentnosti u visokotehnološkim djelatnostima u odnosu na usporedne zemlje, ali uz ohrabrujući pomak u zaposlenosti stručnjaka i solidnu razinu inovativnosti (Jurlin et al, 2018). Unatoč relativno zadovoljavajućem

korištenju pretpristupnih fondova namijenjenih jačanju administrativnih kapaciteta, apsorpcijski kapacitet ESI fondova predstavljao je problem kojeg je trebalo sustavno rješavati, zajedno s pojednostavljenjem nacionalnih pravila i procedura (Maleković et al, 2018.). Ukazalo se kako je položaj mladih na tržištu rada u Hrvatskoj nužno poboljšati uz pomoć zakonskih promjena i aktivnih politika tržišta rada kako bi se smanjio opći trend iseljavanja u kojem su mladi značajno zastupljeni nakon ulaska u članstvo EU (Butković, 2018.). Kada je riječ o politici zaštite okoliša, naglasila se nužnost poboljšanja razine znanja javnog sektora, privatnog sektora i nevladinih udruga, u cilju boljeg razumijevanja provedbe te politike, kao i otvaranju prostora za dijalog i suradnju na okolišnim temama (Tišma, Sanja et al, 2018.).

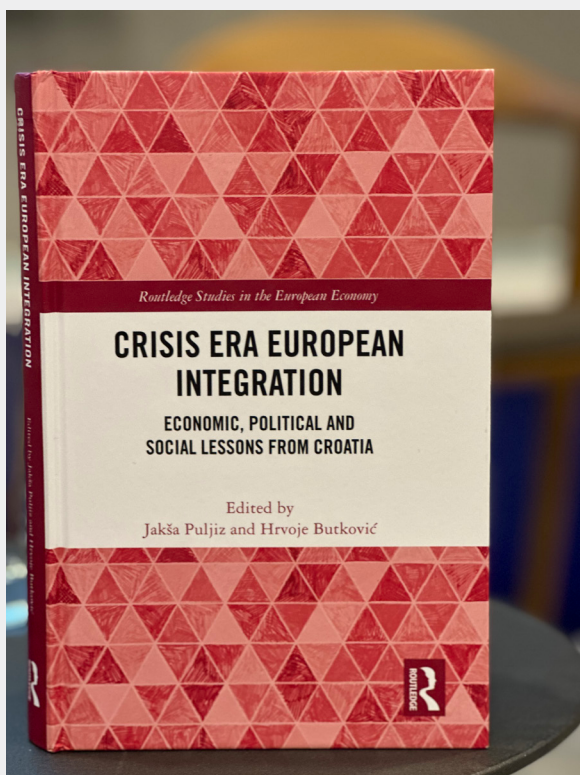
Jedna od glavnih poruka knjige bila je nužnost nastavka i intenziviranja reformi kako bi se Hrvatska mogla nositi s financijskim i gospodarskim obavezama članstva u EU. To je podrazumijevalo inovativniji, transparentniji i inkluzivniji pristup upravljanju temeljen na primjerima dobre prakse iz drugih država članica.

4. Ocjena učinaka nakon deset godina članstva

Povodom desete godišnjice članstva u EU, početkom 2025. godine objavljena je knjiga o učincima članstva na oblikovanje i provedbu javnih politika, funkcioniranje institucija te na obrasce suradnje na političkom i gospodarskom planu. Izdavač knjige je Routledge, a naslov „*Crisis Era European Integration: Economic, Political and Social Lessons from Croatia*“. Knjiga je podijeljena u dva tematska bloka, od kojih prvi obuhvaća politološke i pravne aspekte europeizacije, a drugi ekonomska i socijalna pitanja. Na izradi priloga je sudjelovalo dvadesetak istraživača iz IRMO-a i drugih hrvatskih znanstvenih iz ostalih institucija, a urednici su Jakša Puljiz i Hrvoje Butković. Knjiga analizira u kojoj se mjeri Hrvatska promijenila u posljednjih deset godina, koje su ključne pokretačke snage tih promjena te koje su prepreke otežale proces post-pristupne europeizacije. Prilozi u knjizi daju sliku stanja u pojedinim politikama, analiziraju razmjere političkih, zakonodavnih i socio-ekonomskih prilagodbi te razmatraju moguće promjene u političkim ciljevima, zakonodavnom okviru, administrativnoj organizaciji i procesima razvoja politika. Autori nastoje obrazložiti u kojoj se mjeri članstvo transformiralo Hrvatsku iz primatelja u donositelja politika, koliko se uspjelo prevladati slabe kapacitete države i klijentelizam te kako se Hrvatska danas pozicionira u usporedbi s drugim državama članicama.

Usmjerenje na post-pristupnu europeizaciju u određenom smislu je poveznica svih pojedinačnih analiza.

Hrvatska je zanimljiv primjer transformacijskih procesa potaknutih članstvom u EU-u, jer se prvo desetljeće njezinog članstva odvijalo u izazovnim okolnostima obilježenim brojnim krizama kroz koje je prolazila EU (financijska kriza, COVID-19 pandemija, krize izazvane oružanim sukobima u susjedstvu EU-a i drugo). Uz to treba podsjetiti i na činjenicu da je Hrvatska postala članicom Unije nakon duboke i produžene vlastite recesije. Kakvi su učinci prvog desetljeća članstva Hrvatske u EU? Unatoč činjenici da je riječ o razdoblju obilježenom brojnim negativnim trendovima, Hrvatska je na gospodarskom planu ostvarila značajne iskorake. Članstvo u EU je višestruko izmijenilo stanje u Hrvatskoj i omogućilo joj sudjelovanje i utjecaj u nadnacionalnim procesima kreiranja politika. Također je članstvo omogućilo hrvatskom gospodarstvu znatno veću otpornost u odnosu na krize, ali je potreba za poboljšanjem brojnih javnih politika i dalje prisutna (Puljiz i Butković, 2025).

Članstvo u EU je utjecalo na brzu fiskalnu konsolidaciju (što se već spominje u ovom tekstu) te je stvorilo povoljne mogućnosti za ulazak u Eurozonu, međutim provedba strukturnih reformi nakon pristupanja i dalje predstavlja veliki izazov (Lang, 2025). Nadalje, prvo desetljeće članstva Hrvatske je bilo izazovno za konkurentnost i proces konvergencije ne samo zbog brojnih nepovoljnih vanjskih i unutarnjih čimbenika, nego u velikoj mjeri i nedovršenih vlastitih strukturnih reformi. Unatoč tome, makro-ekonomska

konkurentnost se bitno popravila u posljednjih deset godina. Hrvatska je u proteklom desetljeću ostvarila snažnu konvergenciju i poboljšala svoj položaj na globalnim ljestvicama konkurentnosti, primjerice WGI, WEF, IMD, te je u narednom razdoblju nužno jačanje mikro-konkurentnosti i efikasnosti poslovnog sektora (Čučković, Vučković, Jurlin 2025.). Nezaposlenost se smanjila dijelom zbog poboljšanja ekonomskih prilika u Hrvatskoj, ali i kao rezultat mogućnosti za zapošljavanje na unutarnjem tržištu, što je rezultiralo migracijom domaće radne snage i odljevom mozgova. Porast priljeva radne snage iz trećih zemalja predstavlja veliki izazov u pogledu njihove integracije, ali i priliku za daljnji gospodarski rast i razvoj (Bejaković i Mrnjavec, 2025.). Kohezijski fondovi su značajno doprinijeli oporavku javnih investicija i dinamici gospodarskog rasta, osobito nakon 2018. Investicije u javni sektor su višestruko porasle u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Hrvatska danas ima mogućnost povući najveću korist od EU fondova zahvaljujući kombiniranim učincima Europskog strukturnog i investicijskog fonda, Fonda za oporavak i otpornost i Fonda solidarnosti. To predstavlja veliki zamašnjak za razvoj gospodarstva, ali u narednom razdoblju iziskuje daljnje policy prilagodbe kako bi se poboljšalo upravljanje javnim ulaganjima (Puljiz, Maleković, Biondić, 2025.). Usvajanje i provedba EU zelene agende u Hrvatskoj odvija se sporije u odnosu na planirano zbog nedostatka političke volje, slabosti strateškog planiranja, nedovoljnih institucionalnih i financijskih kapaciteta za pripremu i provedbu politika i investicijskih projekata (Boromisa, Funduk i Tišma, 2025.).

Zaključno treba naglasiti da je napredak u provedbi strukturnih reformi u Hrvatskoj i dalje spor, a utjecaj brojnih kriza rezultirao je odgađanjem ili kašnjenjem u provedbi planiranih reformskih mjera. Međutim, izgledno je da će dugoročni učinci ulaganja i reformi postati vidljivi u narednim godinama. Unatoč značajnom napretku, Hrvatska nije u dovoljnoj mjeri uspjela izgraditi kapacitete za razvoj vlastitih socio-ekonomskih politika te se i dalje oslanja na vanjske institucije. Čini se da *policy* kapaciteti na nizu područja još uvijek nisu dostigli potrebnu razinu koja bi omogućila Hrvatskoj pomak od uvoznika *policy* rješenja prema ravnopravnom dioniku unutar Europske unije (Puljiz i Butković, 2025.).

Zaključak

IRMO već desetljećima sustavno prati i analizira procese europskih integracija te provodi istraživanja o učincima članstva Hrvatske u Europskoj uniji. Još od 1990-ih godina, kroz brojne studije, projekte i publikacije, Institut je aktivno

pridonosio razumijevanju prilagodbi koje su bile nužne za pristupanje Hrvatske EU-u. Posebnu važnost u tom procesu imala je uloga IRMO-ovih stručnjaka i istraživača u pregovorima za ulazak Hrvatske u EU. Kao sudionici pregovaračkih timova i savjetnici u različitim fazama pristupnog procesa, znanstvenici su izrađivali ekspertize i sudjelovali u oblikovanju pregovaračkih stajališta. Tradicija znanstvenih istraživanja i stručnog rada u području europskih politika i njihovih implikacija na hrvatsko gospodarstvo, društvo i institucije dopunjena je i aktivnim predavačkim angažmanom znanstvenika iz IRMO u okviru Poslijediplomskog specijalističkog studija *Priprema i provedba EU projekata* na Sveučilištu u Zagrebu. Kroz ovaj program, kao i sudjelovanjem na drugom diplomskim i poslijediplomskim nastavnim programima, prenose se znanja i iskustvo polaznicima različitih stručnih profila te jačaju kapaciteti dionika za daljnje sudjelovanje u kreiranju, provedbi i vrednovanju javnih politika.

Hrvatsko članstvo u Europskoj uniji donijelo je brojne prilike i izazove, a IRMO je nastavio pratiti i analizirati procese prilagodbe, posebice kroz istraživanja o provedbi europskih politika u Hrvatskoj. Objavljene studije, uključujući one o učincima članstva nakon pet i deset godina, svjedoče o dinamičnoj ulozi IRMO-a kao vodećeg javnog znanstvenog instituta koji se bavi interdisciplinarnim istraživanjima vezanim uz europske integracije. Kroz sudjelovanje u međunarodnim projektima i suradnju s europskim istraživačkim mrežama, IRMO kontinuirano doprinosi znanstvenim i stručnim raspravama o europskoj budućnosti Hrvatske i same Europske unije.

Ova dugogodišnja tradicija istraživanja europskih politika i aktivno sudjelovanje u pregovaračkim i post-pristupnim procesima potvrđuju IRMO kao relevantnog aktera u oblikovanju nacionalnih i europskih politika. S obzirom na kontinuirane promjene u Europskoj uniji i njezino institucionalno prilagođavanje globalnim izazovima, IRMO će i dalje pratiti i analizirati buduće smjerove razvoja Hrvatske u europskom kontekstu.

IRMO će nastaviti pružati stručnu podršku donositeljima odluka u Hrvatskoj, pomažući u oblikovanju politika usklađenih s europskim prioritetima. Istraživači IRMO-a sve češće djeluju kao most za prijenos znanja i iskustava u regiji, pomažući zemljama u susjedstvu u procesima europske integracije i reformi, čime Institut postaje relevantan regionalni akter u oblikovanju europskih politika. U vremenu koje dolazi, predanost istraživačkoj izvrsnosti i stručnom doprinosu ostat će temelj djelovanja IRMO-a. Svojim radom nastaviti će jačati znanstvenu i analitičku podršku u kreiranju održivih i inovativnih politika, osnažujući time ne samo Hrvatsku, već i širi europski prostor.

Literatura

- Boromisa, Ana-Maria, Funduk, Marina i Tišma, Sanja. (2025). Croatia and the Green Agenda. U Jakša Puljiz i Hrvoje Butković (ur.), *Crisis Era European Integration: Economic, Political and Social Lessons from Croatia*. Routledge.
- Boromisa, Ana-Maria. (2018). Energetska tranzicija u Hrvatskoj za učinkovitije članstvo u Europskoj uniji. U Višnja Samardžija (ur.), *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The Challenges of Implementing European Policies in Croatia* (str. 227–270). Institut za razvoj i međunarodne odnose - IRMO.
- Butković, Hrvoje. (2018). U potrazi za primjerima najbolje prakse radi smanjenja nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj. U Višnja Samardžija (ur.), *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The Challenges of Implementing European Policies in Croatia* (str. 143–184). Institut za razvoj i međunarodne odnose - IRMO.
- Čučković, Nevenka, Vučković, Valentina i Jurlin, Krešimir. (2025). Competitiveness, convergence, and innovation: Assessment of impacts of the first membership decade. U Jakša Puljiz i Hrvoje Butković (ur.), *Crisis Era European Integration: Economic, Political and Social Lessons from Croatia* (str. 136–160). Routledge.
- Čučković, Nevenka, Samardžija, Višnja i Staničić, Mladen. (1997). Economic integration of Croatia into the European Union - Preliminary assessment of the effects. Chapter one: General framework. U Višnja Samardžija (ur.), *Economic Aspects of Croatia's Integration into the European Union* (str. 21–33). Institut za međunarodne odnose - IMO i Trans European Policy Studies Association - TEPSA.
- Jurlin, Krešimir, Samardžija, Višnja i Basarac Sertić, Martina. (2018). Konkurentnost, pametna specijalizacija i investicije u novim državama članicama EU-a i Hrvatskoj. U Višnja Samardžija (ur.), *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The Challenges of Implementing European Policies in Croatia* (str. 69–110). Institut za razvoj i međunarodne odnose – IRMO.
- Jurlin, Krešimir, Mađarević, Sanja i Šonje, Velimir. (1997). Economic integration of Croatia into the European Union – Preliminary assessment of the effects. Chapter two: Estimated effects of the Association Agreement on the Croatian economy. U Višnja Samardžija (ur.), *Economic Aspects of Croatia's Integration into the European Union* (str. 35–76). Institut za međunarodne odnose – IMO i TEPSA.

- Lang, Maroje. (2025). From “troubled” newcomer to Euro Area member: Croatian integration success under Brussels surveillance. U Jakša Puljiz i Hrvoje Butković (ur.), *Crisis Era European Integration: Economic, Political and Social Lessons from Croatia* (str. 189–201). Routledge.
- Maleković, Sanja, Puljiz, Jakša i Keser, Ivana. (2018). Utjecaj kohezijske politike na regionalnu politiku i razvoj Hrvatske. U Višnja Samardžija (ur.), *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The Challenges of Implementing European Policies in Croatia* (str. 111–142). Institut za razvoj i međunarodne odnose – IRMO.
- Puljiz, Jakša i Butković, Hrvoje (ur.). (2025). *Crisis Era European Integration: Economic, Political and Social Lessons from Croatia*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003394013>
- Puljiz, Jakša, Maleković, Sanja i Biondić, Ivana. (2025). The transformative impact of EU cohesion policy. U Jakša Puljiz i Hrvoje Butković (ur.), *Crisis Era European Integration: Economic, Political and Social Lessons from Croatia* (str. 202–226). Routledge.
- Samardžija, Višnja (ur.). (2018). *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The challenges of European policies implementation in Croatia*. Institut za razvoj i međunarodne odnose – IRMO.
- Samardžija, Višnja, Jurlin, Krešimir i Skazlić, Ivana. (2018). Značaj europskog semestra za reforme u Hrvatskoj i odabranim novim članicama EU-a. U Višnja Samardžija (ur.), *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The challenges of implementing European policies in Croatia* (str. 21–68). Institut za razvoj i međunarodne odnose – IRMO.
- Samardžija, Višnja (ur.). (1997). *Economic aspects of Croatia's integration into the European Union*. Institut za međunarodne odnose – IMO i Trans European Policy Studies Association – TEPSA.
- Tišma, Sanja i Funduk, Marina. (2018). Izazovi politike zaštite okoliša u Hrvatskoj i odabranim novim članicama Europske unije. U Višnja Samardžija (ur.), *Izazovi provedbe europskih politika u Hrvatskoj / The challenges of implementing European policies in Croatia* (str. 185–226). Institut za razvoj i međunarodne odnose – IRMO.
- Tišma, Sanja, Samardžija, Višnja i Jurlin, Krešimir (ur.). (2012). *Hrvatska i Europska unija: prednosti i izazovi članstva*. Institut za međunarodne odnose – IMO.

Nakladnik:

IRMO - Institut za razvoj i međunarodne odnose
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2
10000 Zagreb
www.irmo.hr

Za nakladnika:

Sanja Tišma, ravnateljica

Uredništvo:

Ana-Maria Boromisa,
Sanja Maleković,
Jakša Puljiz,
Sanja Tišma,
Aleksandra Uzelac

Lektura:

Maja Hoić

Grafičko uređenje:

Dragana Markanović

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora i Institut se ne može smatrati odgovornim prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj publikacije moguće je prenositi bez prethodnog odobrenja IRMO-a pod uvjetom da se jasno i vidno navede izvor (autor, naslov, IRMO kao nakladnik te poveznica na internet stranicu objave).

Ovaj je rad nastao u sklopu projekta BORE – Bit i boje održivog regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj financiranog sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. - NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih."

**Financira
Europska unija**
NextGenerationEU

IRMO
Institut za razvoj i međunarodne odnose
Institute for Development and International Relations